مراجعات الكتب

راشد الخلاوي شاعر القرن الثامن الهجري

(٧٢٠هـ -٨٢٠هـ)

حقق عصره ونسبه وشعره: سعد بن عبدالله الحافي

الرياض: المؤلف، ١٤٣١هـ/ ٢٠١٠م، ٢٨٣ صفحة

أ. علي بن سالم الصيخان

في زيارتي لإحدى المكتبات التجارية، لفت نظري عنوان كتاب اسمه "راشد الخلاوي شاعر القرن الثامن الهجري"، من تأليف/ سعد بن عبدالله الحافي، فاقتنيته بشغف باحثًا في ثناياه عن معلومات جديدة عن الشاعر الخلاوي أحد أشهر شعراء الشعر الشعبي المتقدمين، خاصةً أن المؤلف قد وضع على الغلاف تاريخ مولد الشاعر وحدده بعام ٧٢٠هـ وحدد وفاته بعام ٨٢٠هـ.

وعندما قرأته تبدت لي الكثير من الملحوظات على مضامين الكتاب.

وسأبدأ بذكر الملاحظات المجملة على الكتاب، ومن ثم سأذكر بعض أهم الملاحظات التفصيلية.

١ - إن من سمات الدراسات الجادة ألا يغفل الباحث الدراسات السابقة عن الموضوع المدروس، بل يعقد لها

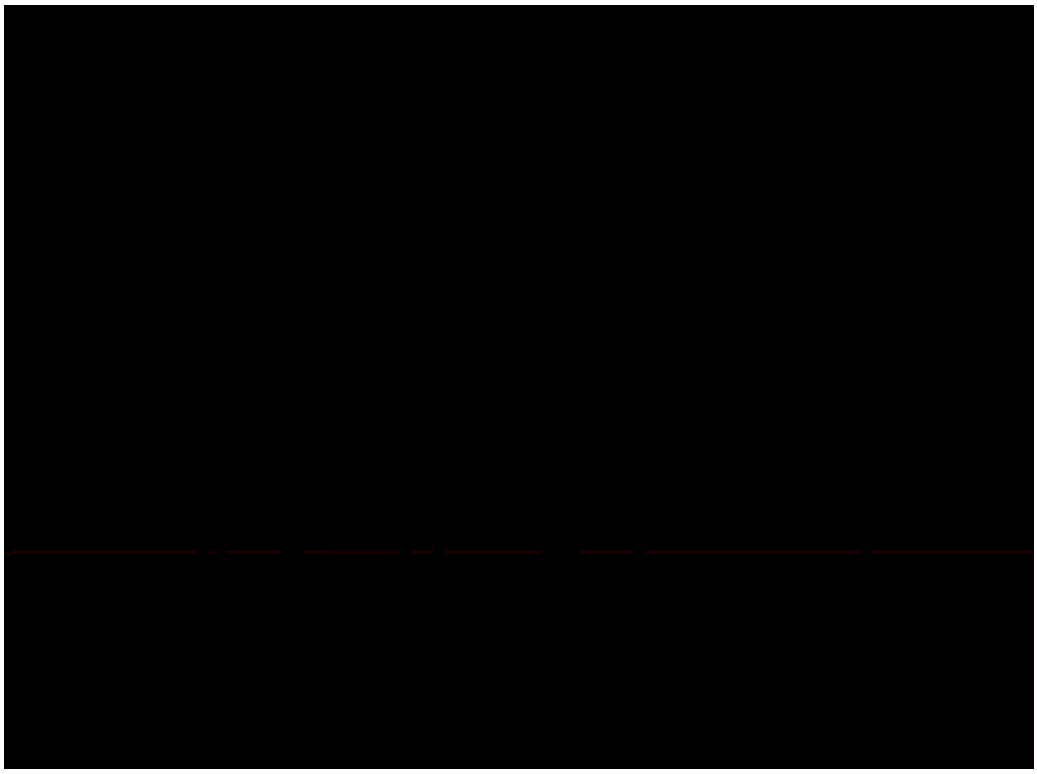

±πµ

Íd−NÃ« sÄU¦Ã« ÊdIÃ« dŽUý ÍËö)« bý«—

Íd−NÃ« sÄU¦Ã« ÊdIÃ« dŽUý ÍËö)« bý«—

©‡¼∏≤∞≠ ‡¼∑≤∞®

w U(« tKÃ«b³Ž sÐ bFÝ ∫ÁdFýË t³ ½Ë ÁdBŽ oIŠ

W×H ≤∏≥ ¨Â≤∞±∞ Ø‡¼±¥≥± ¨nÃR*« ∫÷U¹dÃ«

ÊU

OBÃ« rÃUÝ sÐ wKŽ Æ√

Ê«uMŽ Íd?E½ XHÃ ¨W¹—U??−??²Ã« U??³?²?J*« Èb?Šù w?ð—U¹“ w

¨¢Íd?−?NÃ« sÄU?¦Ã« Êd?IÃ« d?ŽU?ý ÍËö?)« bý«—¢ t?L?Ý« Ì»U?²?Â

UÎ¦?ŠUÐ nGAÐ t?²OM²?ÁU ¨w U?(« tKÃ«b³?Ž sÐ bF?Ý ØnOÃQð sÄ

b??Š√ ÍËö??)« d??ŽU??AÃ« sŽ …b¹b??ł U??ÄuKF??Ä sŽ ÁU¹U?MŁ w bÁ nÃR*« Ê√ ÎW?

Uš ¨5Äb?I²*« w³F?AÃ« dF?AÃ« ¡«dFý d?Ný√

‡¼∑≤∞ ÂU??FÐ Áœb??ŠË d??ŽU??AÃ« bÃu??Ä a¹—Uð ·ö?? GÃ« v?KŽ l{Ë

WK−??Ä

Æ‡¼∏≤∞ ÂUFÐ tðU Ë œbŠË

W??OKB??

W?L?J×??Ä

vK?Ž Uþu????×K?*« sÄ d????O???¦?JÃ« wÃ b????³ð t? ð√d????Á U???Äb?MŽË

—b?B?ð

Æ»U²JÃ« 5ÄUCÄ

s?Ž

…—«œ

rŁ s?ÄË ¨»U??²?JÃ« vK?Ž WKL???:« UEŠö?*« d???ÂcÐ √bÐQ???ÝË

pK*«

ÆWOKOBH²Ã« UEŠö*« r¼√ iFÐ dÂ–QÝ

e¹e??FÃ«b??³??Ž

ÊuŁö????¦Ã«Ë W???ÝœU????Ã« WM?Ã« ¨‡¼±¥≥± ‰«u????ý lÐ«dÃ« œb????FÃ«

YŠU?????³Ã« qH????G?¹ ô√ …œU????'« U????Ý«—bÃ« U?????L????Ý sÄ Ê≈ ≠ ±

U?N?Ã b?I?F¹ q?Ð ¨”Ë—b*« Ÿu?{u*« sŽ W??IÐU?

Ã« U??Ý«—bÃ«

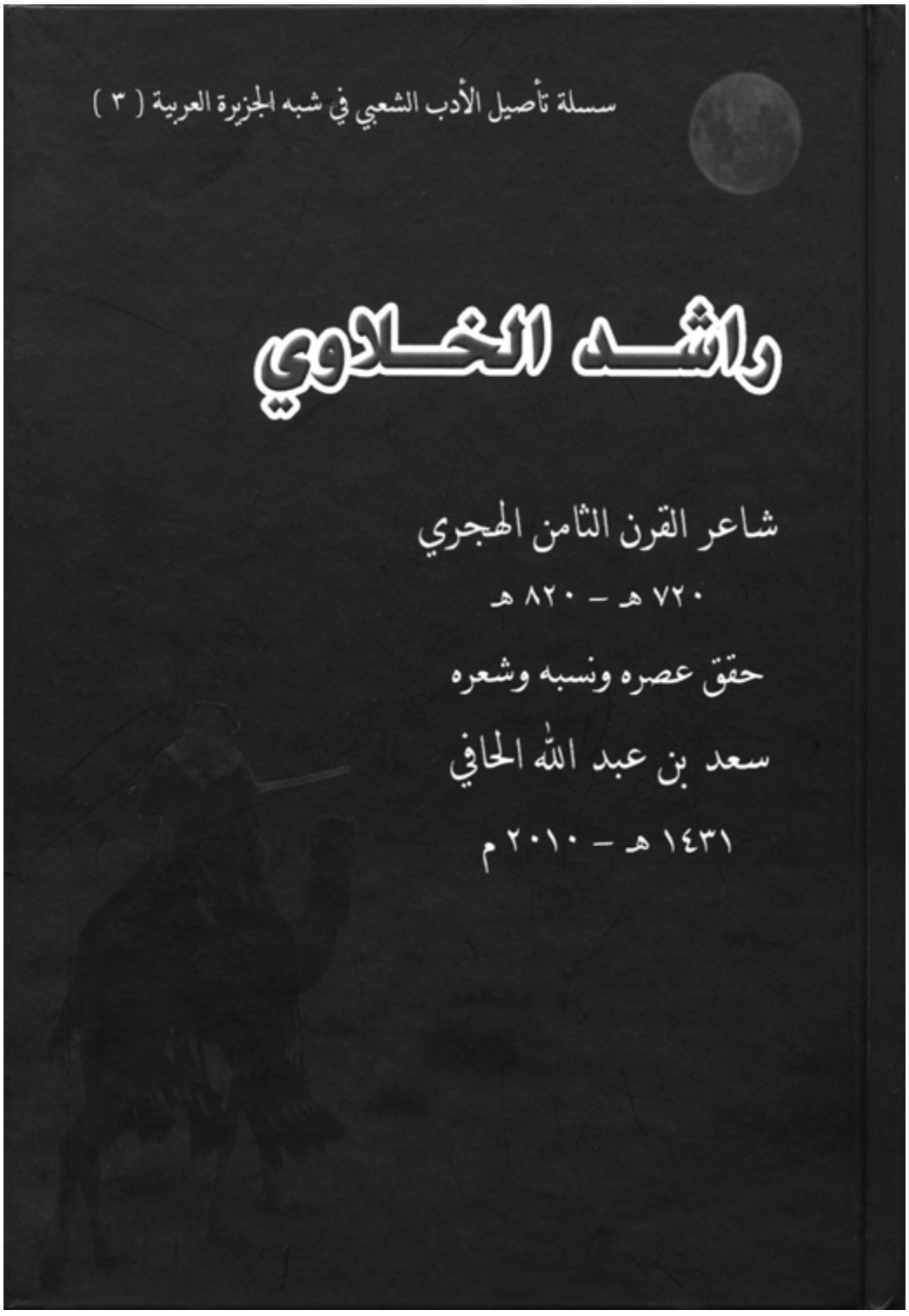

ÊU

OBÃ« rÃUÝ sÐ wKŽ Æ√ ∫ WFł«dÄ

±πð

ÜÝ«—bÃ« pKð w ¡Uł U?Ä “dĐ√ tO gÁUM¹ UÎ

U?š ÎöB

Ÿu?{u?Ä w W?IĐU?

Ã« U?Ý«—bÃ« pKð X½U?Â «–≈ U?Î

u?B?š

»œ_« w …d???O??³???Â U??ÄU???Á sŽ —b??

b???Á »U??²?JÃ« «c¼

sĐ t?KÃ«b????³????Ž aO????A?ÃU???Â ¨w?³????F????AÃ«

sL??ŠdÃ«b??³?Ž w?Đ√ aO?A?Ã«Ë ¨fO?L??š d???ŽU???A?Ã« ôËUMð s?¹cKÃ« ¨qO????I???Ž sĐ«

t???³??

?½Ë Ád???B??Ž W???Ý«—bĐ ÍËö???)«

U?F?³Þ Xłd?š UHÃR?Ä w Ád?F?ýË

5ŁöŁË W?F

ð »—U?I¹ UÄ q³?Á U¼bŠ√

©±®

w n?ÃR*« b????$ U?M½√ ô≈ Ü?????ÎÄU????Ž

w U?L¼d?Â– b??Á ÍËö?)« sŽ tĐU?²?Â

ÆdO³Â »UC²ÁUĐË WÃU−Ž

wzU??B?I?²??Ýô« Y×??³Ã« ZNMÄ »U??O?ž ≠ ≤

w U¼b−¹ w²Ã« WO

¹—U²Ã« WÄuKFLKÃ Áœ«d¹≈ w nÃR*« ÈbÃ

ªtÐU?²??Â w U?N??H?Oþuð w Ÿ—U??

¹ Áb?$ «cÃ ª—œU??B*« b?Š√

wz«d?I?²?Ý« s?L? ¨…d?O?³?ÂË W?×?{«Ë ¡UD?š√ w t?F?ÁË√ U2

Ê√ b??łË ÍËö??)« sŽ w U??(« b???F??Ý –U??²??Ý_« »U??²JÃ

b??łË t?½√ u¼ tÐU???²??Â U??N???OKŽ vM?Ð w²Ã« W??? O??ÝU??Ý_« …d?JHÃ«

©‡¼π∞≤ ® ÍËU?

Ã« k? U(« bMŽ Âö?Ž_« b?Š√ WL?łdð ÍËö)« b?ý«— sÐ bL×? Ä® u¼Ë ¢lÄöÃ« ¡uCÃ«¢ tÐU?²Â w d??ŽU???AKÃ Ïs?Ð« t½√ sE ¨©‡¼∏µ∑ ÂU???Ž v u??²?*« w½ö??−???FÃ«

W?š—RÄ ÍËö?)« bý«— sŽ fO?Lš sÐ tKÃ«b?³Ž »U?²JÃ vÃË_« WF?³DÃ« ©±®

Æ‡¼±≥π≤ ÂUŽ w

±π∑

Íd−NÃ« sÄU¦Ã« ÊdIÃ« dŽUý ÍËö)« bý«—

sÄ ÍËö??)« b???ý«— Ê√ pÃ– vKŽ V?ð—Ë ¨ÍËö??)« b??ý«—

Ê√ uK ÆI?ÝU?²?Ã« Êd?I?Ã« ‰Ë√Ë Íd??−?N?Ã« sÄU??¦Ã« Êd??lÃ« q¼√

sÄ r?ÓKÓFÃ« pÃ– d???Â– s?Ä Âb??Á√ s?Ž Y×???³Ã« w œ«“ n?ÃR*«

ÆQD)« pÃ– w lÁË U* rł«d²Ã«Ë a¹—U²Ã« q¼√

Âö???Ž_« iFÐ ¡U???L???Ý√ w n?¹d??% Ÿu???Áu?Ð nÃR*« ‰u???Á ≠ ≥

Ò??×???BÃ« qOÃbÃ« Âb???I¹ Ê√ ÊËœ tÐU??²??Â w? rNÃËUM?ð s¹cÃ«

aOý ©Ê«—bÐ sÐ ¡«Ë—® Ê≈ ∫tÃu?lÂ n¹d×?²Ã« pÃ– ŸuÁË vKŽ

©≤®

W?×?H?BÃ« w Ê«—bÐ sÐ œU¹“ wl?O?l?(« t?L?Ý«

d?Ý«ËbÃ«

U??³Ł≈ w? »U??²JÃ« …d?J W??Äb??š pÃ– s?Ä ·b??NÃ«Ë ¨©µ≤®

ÆÍËö)« dBŽ

©≥®

w ©qOÄ«dGÃ«® WLKJÂ U?LKJÃ« iFÐ dO

Hð w

tK×9 ≠ ¥

…b?O?B?Á s?Ä U?OÐ_« b?Š√ w œ—Ë w²Ã« ©≥≤® W??×? H?BÃ«

wMFð UN½√ UNÃ ÁdO

?HðË ¨©W{ËdÃ«® …UL

*« ÍËö)« bý«—

tÃuÁË ë?Äd¼ …d¹eł ÂUJŠ 5¹dG?K

KÃ ÎW³

½ ¨©qO?ž«dBÃ«®

W??LKÂ t??O?? d??Â– ÍcÃ« t??

?H?½ XO?³?Ã« w —u??Âc*« b¹“ Ê≈

WK−??Ä

sÐ wKŽ wKO?I?ÔFÃ« qÄ«“ sÐ œu?ł√ w{U?Á bÃ«Ë u¼ qO? Ä«d?GÃ«

W??OKB??

qÄ«“ Ë√ d?³ł sÐ n?OÝ wMFð t?³?ŠU

W?LKÂ Ê≈ tÃu?ÁË ¨b¹“

W?L?J×??Ä

sÄ W?OÃU??šË W?H?O?F?{ ôôb??²?ÝUÐ ¡U?ł pÃ– qÂ ¨d??³?ł sÐ

—b?B?ð

s?Ž

Æ`¹dBÃ« qOÃbÃ«

…—«œ

pK*«

—U?BÐ_« pÃU?

??Ä tÐU?²?Â w ©‡¼∑¥π ® Íd?L?ÔFÃ« tK?Ã« qC? sÐ« Ád?Â– ©≤®

e¹e??FÃ«b??³??Ž

ÊuŁö????¡Ã«Ë W???ÝœU????Ã« WM?Ã« ¨‡¼±¥≥± ‰«u????ý lÐ«dÃ« œb????FÃ«

sÄ Ê«—bÐ sÐ ¡«Ë— Ê√ v?KŽ ‰b¹ U2 ª©‡¼∑∞∞ ® w½«b?? L?(« sŽ Îö??I½

ÆÍd−NÃ« sÄU¦Ã« ÊdIÃ« q¼√ sÄ fOÃË ¨Íd−NÃ« lÐU

Ã« ÊdIÃ« q¼√

Æ‰U×Ô*« VKÞË nKJ²Ã« ∫q^×L²Ã« ©≥®

ÊU

OBÃ« rÃUÝ sÐ wKŽ Æ√ ∫ WFł«dÄ

±π∏

UÎL?N ÁbzUBÁ U?OÐ√ iFÐ w dŽUAÃ« bB?Á nÃR*« rN ≠ µ

WIOIŠ sŽ «ÎbOFÐ «ÎdO

Hð tÃuÁ d

H¹ Áb$ «cÃ öOÁœ dOž

b????????ý«— X?OÐ œ—Ë√ U?* t?½√ s?Ä p?Ã– vK?Ž ‰œ√ ôË ¨Áœ«d????????Ä

w wF??OÐdÃ« b??L?×??Ä U??NÐ Õb1 …b?O??B??Á sL?{ ÍËö??)«

∫u¼Ë Ü¼bFÐ UÄË ©µ¥® W×HBÃ«

W¹d????ÄU????Ž U¼—«d?‡Ý√Ë ÌW????O????łU‡H?‡š V½U?ł qÂ sÄ »U?

½_« VOÞ U?łË

…bÃ«Ë Ê√ XO?³Ã« «cNÐ b?BI?¹ dŽU?AÃ« Ê√ nÃR*« dÒ

? bl?

¨Ò?×

d?Ož Ï‰u?Á u¼Ë WłU?Hš WK?O³?Á sÄ wFOÐdÃ« b?L×?Ä

sŽ Íd?ÄUFÃ« w?łUH?)« »U?

²¹½ô« b?F?³¹ Ê√ VðUJÃ« tÐ œ«—√

—U?O??Š sÐ ©d?O?F½® b??L?×?Ä t½√ Âe?ł Íc?Ã« wF? OÐdÃ« b?L??×?Ä

ô≈ ÊU¼dÐ Ë√ qOÃœ ÊËœ W??OzUDÃ« W?F??OÐ— WKO?³? Á sÄ w?KC?HÃ«

Êd????IÃ« w? ÍËö???)« s?Ä“ Ê√ tM¼– w? U????ÎHKÝ Á—d???? Á U????Ä

t½≈ ‰U????I¹ Ê√ `?B¹ sÄ b????łu¹ ô t½√Ë ¨Íd????−???N?Ã« sÄU????¦Ã«

‰¬ sÄ —UO?Š sÐ bL?×Ä ô≈ …d?²HÃ« pKð w wF?OÐdÃ« bL?×Ä

ÊËd??I?Ã« w a¹—U???²Ã« V²??Â Ê√ l?Ä ¨T=OÞ W??F???OÐ— sÄ q?C??

vÃ≈ t²OÐ q¼√Ë —UOŠ sÐ bL?×Ä V

Mð WDOÝuÃ« WOÄöÝù«

vÃ≈ rN??²?³??

½ U??Ä√ ¨wKC??HÃ« r¼b?Š«u?Ã ‰U?I¹ Ë√ ¨qC?? ‰¬

rNÃ W?³?

MÃ« Ác¼ d?Â– sÄ b?ł√ rK wF?OÐdÃ« rNÃu?lÐ W?F?OÐ—

t??OKF? p?Ã– d?O??GÐ ‰U?Á sÄË ¨r?ł«d?²Ã«Ë a¹—U??²Ã« ¡U??LKŽ sÄ

ÆqOÃbÃ«

¨t?FL?łË ÍËö)« d?F?ý b

— w t?−?NMÄ nÃR*« 5³¹ rÃ ≠ ∂

œUL²Žô« w t−NMÄ t?O 5³¹ ÎöB bIF¹ Ê√ vÃËÓ_« ÊUJ

±ππ

Íd−NÃ« sÄU¦Ã« ÊdIÃ« dŽUý ÍËö)« bý«—

pKð o?OŁuð w t??−???NMÄ 5O??³ð l?Ä ¨W??OD)« —œU??B?*« vKŽ

pÃc??ÂË ä

½ a¹—QðË Ü??Î

?

½Ë Ü??ÎH?OÃQ?ð ¨W?OD)« —œU??B*«

dFý sÄ WÃË«b²*« U¹«ËdÃ« vKŽ ÁœUL?²Ž« w t−NMÄ 5O³ð sÄ qF???H¹ rÃ q{U???HÃ« nÃR*« Ê√ ô≈ ª…«Ëd?Ã« 5Ð ÍËö??)«

w UÞuD?<« iFÐ —u?

d?A?MÐ vH?²??Â« qÐ ªU?Î¾?O??ý p‡Ã–

W???LzU??Á w? UÞuD<« p?Kð s¹ËUM?Ž d??Â–Ë ¨»U???²JÃ« d???š¬

Æ«Îœd−Ä «ÎdÂ– lł«d*«

‰ËUMðQ?Ý wM?½S? W?OKO?B?H?²Ã« ¡UDš_«Ë U?EŠö*« r¼√ U?Ä√

vÃ≈ …—U??ýùUÐ `L??

?¹ ô ÂU?I?*« Ê_ pÃ–Ë ¨jI?? 5²D?I½ U??NMÄ

Æ UEŠö*« lOLł

W??−??O??²?MÃ« tÐU??²??Â s?Ä ©∑¥® ’ w VðUJÃ« d???Â– b??lÃ **ʃÎôË√**

…bÐ“ w?¼ U??N½√ v?KŽ WÃôbK?Ã i¹d??F?Ã« j)UÐ U¼e??? O??ÄË W???Oðü«

b?ý«— d?ŽU?AÃ« Ê√ UM¹bÃ `łd?¹ o³?Ý U2¢ ʃ‰U?Á YO?Š ¨»U?²JÃ«

bÃË sÄ w½ö??−??FÃ« ÍËö??)« b?ý«— b??L?×??Ä uÐ√ u¼ ÍËö??)«

¨Ê“«u¼ sÄ W?FB?F?

sÐ d?ÄUŽ sÐ W?F?OÐ— sÐ VFÂ s?Ð tKÃ«b³?Ž

WK−??Ä

Íd?−??NÃ« lÝU?²Ã« Êd??lÃ« lKDÄË Íd?−??NÃ« sÄU?¦Ã« Êd??lÃ« ‘U?Ž

W??OKB??

wMÐ sÄ l½U??Ä ‰¬ ¡«d?Ä√ b?Š√ rÃU?Ý sÐ lO?M* t?²?³?×? B?Ð d?N?²?ý«

W?L?J×??Ä

Æ‡¼ Æ« ¢qOIŽ wMÐ sÄ —uHBŽ

—b?B?ð

«c¼ Q?A?MÄ Ê≈ ∫‰u?Á√ pKð t??²?−?O??²½ w Á—d?Á U?Ä v?KŽ œdKÃË

s?Ž

…—«œ

bMŽ U¼b??łË w²Ã« W??L?łd??²Ã« sÄ nÃR*« t??O? l?ÁË ÍcÃ« r¼uÃ«

pK*«

ÍËö)« bý«— s?Ð bL×Ä t?LÝ«Ë ¨'U

ý_« bŠ_ ÍËU?

Ã«

e¹e??FÃ«b??³??Ž

ÊuŁö????¦Ã«Ë W???ÝœU????Ã« WM?Ã« ¨‡¼±¥≥± ‰«u????ý lÐ«dÃ« œb????FÃ«

©¥®

ZzU?²MÃ« U?N?OKŽ vMÐË

tĐU?²?Â w nÃR*« UN?KI½ bÁË ¨w½ö?−?FÃ«

Æw U×KÃ ÍËö)« »U²Â sÄ ¥π’ dE½« ©¥®

ÊU

OBÃ« rÃUÝ sĐ wKŽ Æ√ ∫ WFł«dÄ

≤∞∞

t²−?O²½ w tOÃ≈ V¼– U?Ä X³¡¹ wJÃ ªWÃœúÃ WIŠöÃ«Ë W? lĐU

Ã«

pKð W?L?łdð W?I?OI?Š ÕU?²?H?Ä Ê√ W³?O?−?FÃ« U?Á—U? H*« sÄË ¨pKð ÍËU

?

Ã« U¼dÂ– w²Ã« UN?

H½ WL?łd²Ã« w œułu?Ä WOB?

AÃ«

sDH?¹ Ê√ ÊËœ nÃR*« tM?Ž U??NKI?½Ë ¨¢lÄöÃ« ¡u???CÃ«¢ tĐU??²???Â w ÍËö??)« b??ý«— sĐ b??L??×??Ä¢ ∫ÍËU??

??

Ã« ‰U??Á ÆÕU??²??H?*« pÃcÃ

l³??Ý WMÝ …d??šü« ÈœU?L??ł w U??Ä Æœ«u??lÃ« b?Š√ w? ½ö?−??FÃ«

©µ®

Æ

¢b?N? sÐ« t?š—√ sL?OÃ« œöÐ sÄ Y?OKÃUÐ ©‡¼∏µ∑® 5

?L?šË

U?NKI½ w²Ã« b?N? sÐ« bMŽ W?OB?

?AÃ« Ác¼ W?L?łdð vÃ≈ dEMMÃË

Êd?IÃ« w 5?OJ*« rEF?Ä rł«dð t?MŽ qI½ U?L?Â ÍËU?

??

Ã« tMŽ

sÐô w½UJ*« »d??IÃ«Ë …d?

U?F*« r?J×Ð pÃ–Ë ¨Íd?−?N?Ã« lÝU?²Ã«

WJÄ w œuÃu*« ¨wJ*« wLýUNÃ« bN? sÐ dLŽ r−MÃ« u¼Ë ¨bN

sÄ œb??Ž tÃË ¨‡¼∏∏µ ÂU??Ž U??NÐ v u??²*«Ë ¨‡¼∏±≤ ÂU??Ž W??ÄdJ*«

Â√ —U?³šQ?Ð È—uÃ« ·U%≈¢ q U?(« tÐU?²?Â U¼dN?ý√ sÄ U?HÃR*«

©∂®

UND³{ ¤ ÍËö(« b?ý«— sÐ bL×?Ä¢ ∫bN? sÐ« ‰uI¹ ¨

¢ÈdIÃ«

›ÍËU?

?

Ã« bMŽ U??L?Â W?L?−?F*« ¡U?)UÐ X

?OÃË W?KL?N*« ¡U?(UÐ

©‡¼∏µ∑® …d?šü« ÈœULł d?AŽ lÝUð ¡U?FÐ—_« Âu¹ w w½ö?−FÃ«

©∑®

u¼Ë d?šü« tÐU?²??Â w b?N? sÐ d?L?Ž t?Ã rłdð U?L?Â Æ

¢YOKÃUÐ

©∏®

b?ý«— sÐ bL?×?Ä¢ ∫‰Ul? ¨

¢5L?¡Ã« bl?FÃ« q¹cÐ 5LJÃ« —bÃ«¢

UÄ bzUl?Ã« w½ö−FÃ« ›WL?−F*« ¡U)U?Ð UM¼ XD³{¤ ÍËö)«

Æ≤¥≥ Ø∑ ¨lÄöÃ« ¡uCÃ« ©µ®

W?

?L?š w “UÐ w?KŽ .dJÃ«b?³?Ž ÆœË u?²Ký b?L?×??Ä rO?N? Æœ t?l?l?Š ©∂®

ÆÈdlÃ« Â√ WFÄUł tðdA½Ë WODš a

½ Àöł vKŽ «bK−Ä

Æ≥≥µ Ø¥ ¨È—uÃ« ·U%≈ ©∑®

W?ODš W?

?½ vKŽ «bK−?Ä WŁöŁ w gO¼œ sÐ pK*«b?³?Ž Æœ tl?l?Š ©∏®

Æ‡¼π≥¥ ÂUŽ X³²Â …bŠ«Ë

≤∞±

Íd−NÃ« sÄU¦Ã« ÊdIÃ« dŽUý ÍËö)« bý«—

5

?LšË l³?Ý WMÝ …dšü« ÈœU?Lł Íd?AŽ lÝUð ¡U?FÐ—_« Âu¹

©π®

UM¹bÃ 5?³?²? ¨

¢tÐ s œË sL??OÃ« ‰U?L?Ž√ sÄ YOKÃU?Ð WzU/U?LŁË

—bÃ«¢ »U²?Â sÄ bý«— sÐ bL?×Ä WL?łdð qI½ bÁ ÍËU?

Ã« Ê√

¢È—uÃ« ·U?%≈¢ tÐU?²Â sÄ fO?ÃË ¨bN? sÐ d?LŽ r?−MKÃ ¢5LJÃ«

ÍËU??

?

?Ã« »U?²??Â w 5?²?L??łd??²Ã« 5Ð d??O??³JÃ« oÐUD²?KÃ pÃ–Ë

j³??{ U?Ä√Ë Æ¢5LJ?Ã« —bÃ«¢ b?N?? sÐ« »U??²?ÂË ¢lÄöÃ« ¡u??CÃ«¢

ÍËU

?

Ã« Ê≈ ∫‰uÁQ? ø¢ÍËö)«¢ Ë√ ¢ÍËö?(«¢ u¼ q¼ rÝô«

ª¢5LJÃ« —bÃ«¢ u¼Ë bN sÐ« V²Â b?Š√ sŽ ≠ Õd ULÂ≠ qÁU½

sĐ« dO?ž dš¬ —b?BÄ sÄ Îôö?I²?Ý« WLłd?²ÃUĐ Q¹ rÃ u?N «cÃ

·ö)« Ê_ ÜÎ×łd?Ä ÍËU

Ã« ‰uÁ d³²?F¹ Ê√ `B¹ ö ¨bN

wLK?FÃ« ZNM*« ÊS?? «cÃ ªt??

??H½ b??N?? sĐ« r−M?Ã« V²??Â w lÁË

W

?

½ sÄ d¦?Â√ vKŽ oIÔŠ ÍcÃ« »U?²JÃ« ÂbI¹ Ê√ —d?I¹ rOK

Ã«

vKŽ ô≈ oI×¹ rÃ ÍcÃ« »U²JÃ« vKŽ ¢È—u?Ã« ·U%≈¢ »U²Â u¼Ë

—bÃ«¢ »U??²???Â u¼Ë nÃR*« W???

??

½ w¼ X

???OÃ …b??O??ŠË W???

??

½

bý«— sĐ bL×Ä W³?

½ j³{ W×

Ê√ UMÃ `C²¹ «cÃ ª¢5LJÃ«

©±∞®

U?N??H?IKð w²Ã« ÍËö??)« fOÃË WKL?N?*« ¡U?(UÐ

¢ÍËö?(«¢ w¼

WK−??Ä

a¹—U???²Ã« w U???łU??²M?²??Ýô« sÄ WK?

KÝ U???N??OK?Ž vM³??? ¨nÃR*«

W??OKB??

ÆÍËö)« bý«— dŽUAÃ« sŽ t²Ý«—œ w »U

½_«Ë

W?L?J×??Ä

—b?B?ð

‰u??Á u??N??? nÃR*« tM?Ž qH??ž ÍcÃ« W??L???łd??²Ã« ÕU??²???H??Ä U??Ä√

s?Ž

…—«œ

b?Š√ Ë√ «ÎbzU??Á ÊU?Â ÍËö??(« b?ý«— sÐ b?L??×?Ä Ê≈ 5L??łd?²*«

pK*«

Æ±¥∞Ø± ¨5LJÃ« —bÃ« ©π®

e¹e??FÃ«b??³??Ž

ÊuŁö????¦Ã«Ë W???ÝœU????Ã« WM?Ã« ¨‡¼±¥≥± ‰«u????ý lÐ«dÃ« œb????FÃ«

w¼Ë ¨¢»u?I?F¹ wMÐ wKŠ¢ WM¹b* W?³?

½ w¼ ÍËö?(« Ê√ ÒÍbÃ `ł«dÃ« ©±∞®

œËb?×Ð tMŽ b?F³ð d?L?Š_« d×?³KÃ wÐuM'« q?ŠU

Ã« vKŽ W1b?Á WM¹b?Ä

ÆUÎÐuMł ÎöOÂ ¥≥∞ u×½ WÄdJ*« WJÄ sŽ bF³ðË ‰UOÂ√ WO½ULŁ

ÊU

OBÃ« rÃUÝ sÐ wKŽ Æ√ ∫ WFł«dÄ

≤∞≤

…œU?O?Á vÃu?²¹ sÄ v?KŽ oKD¹ W?H?OþuÃ rÝ« u?¼ bzU? lÃ«Ë ¨œ«u?lÃ«

©±±®

bMŽ bzU?lÃ«Ë Æ

UÎ¹d?

?? U?Î³?I?Ã U?ÎC¹√ qL??F?²?Ý« b??ÁË ¨gO?'«

¨rN???OÃ«u???Ä w? ô≈ VÃU???GÃ« w Êu?J¹ ô W???ÄdJ?*« WJÄ ·«d???ý√

Íd‡?‡³DÃ« —œU???lÃ«b?‡‡³???Ž sÐ w‡?KŽ Œ—R‡?‡*« ‰u‡‡?Á pÃ– vKŽ ‰b?‡¹Ë

¡«d?Ä√ ·«d?ý_« œ«u??Á sÄ VBM*« «c¼ wÃu??²?Ä¢
∫©‡¼±∞∑∞ ®

©±≤®

ÊS? «cÃ Æ

¢r¼b?O??³?Ž œôË√Ë r¼b??O?³?Ž w ô≈ Êu?J¹ ô ¨WJÄ

WJÄ ÂUJ?Š ·«d?ý_« sÄ r¼œU?O??Ý√ vÃ≈ Êu?³?

M¹ œ«u??lÃ« ¡ôR¼

U?Žu??L?−??Ä rł«d?²Ã«Ë a?¹—U?²Ã« V²??Â UMÃ XÒL?Ý b??
I? ¨W??ÄdJ*«

„UMN Ü¼bOÝ vÃ≈ VÃUGÃ« w WŽuL−Ä qÂ V

Mð rNMÄ …dO¦Â

n¹d?A?Ã« WJÄ d?O?Ä√ r¼b??O?Ý vÃ≈ W?³??

½ Ü?C?O?L??(« œ«u?lÃ«

¨©‡¼∑≤∞ ® wM?

?(« ÍœU??²??lÃ« ‰Ë_« w/ w?Ð√ sÐ W??C?O??L??Š

wJ*« œuF

?Ä sÐ dLŽ r¼bł vÃ≈ W³

½ ¨…d?LFÃ« œ«ulÃ« „UM¼Ë

…œU??²??Á sÐ w?KŽ sÐ s

??(« n?¹d??AÃ« WJÄ d??O???Ä√ wÃ«u??Ä b??Š√

©±≥®

dOÄ√ vÃ≈ W³?

½ ¨Êö−Ž ËË– œ«uIÃ«Ë ¨

©‡¼∂µ± ® wM

(«

ÍœU?²??IÃ« ‰Ë_« w/ wÐ√ s?Ð W?¦?O??Ä— sÐ Êö?−??Ž n¹d??AÃ« WJÄ

sÐ bL×?Ä WLłd²Ã« VŠU?

rNMÄ s¹cÃ« ¨©‡¼∑∑∑ ® wM

(«

wMÐ sÄ nÃR*« t?KFł Íc?Ã« ¨bzUI?Ã« w½ö−?FÃ« ÍËö?(« b? ý«—

sÐ d??ÄU??Ž sÐ W??F??O?Ð— sÐ VF??Â sÐ tKÃ«b??³??Ž b? ÃË sÄ Êö??−??FÃ«

¨…d¼U??IÃ« ¨±◊ Ü?ýU??³Ã« s

?Š —u??²?Âb?KÃ ¢W?O??Äö?Ýù« »U??IÃ_«¢ lÃUÞ ©±±®

Æl¹“u²Ã«Ë dAMKÃ WOMHÃ« —«bÃ« ¨‡¼±¥∞π

b????L???Š√ ·d????ý√ oO???I????% ¨¢wJ?*« a¹—U????²Ã« w w?J

*« Ã—_«¢ l?ÃUÞ ©±≤®

Æ±π¥ ’ ¨W¹—U−²Ã« W³²J*« ¨‡¼±¥±∂ WÄdJ*« WJÄ ¨±◊ ¨‰UL'«

œ«u??IÃ« –u???H½¢ vL??

« ”d?¹b« sL??ŠdÃ«b??³???Ž —u??²??ÂbÃ« Y×?Ð lÃUÞ ©±≥®

œb?FÃ« ¨…—«bÃ« WK−?Ä ¨¢W?ÄdJ*« WJÄ ·«d?ý√ ÈbÃ U?C? OL?(«Ë …d?L?FÃ«

Æ≤∏∞ ’ ¨‡¼±¥≤∂ ¨ÊuŁö¦Ã«Ë W¹œU(« WM

Ã« ¨YÃU¦Ã«

≤∞≥

Íd−NÃ« sÄU¦Ã« ÊdIÃ« dŽUý ÍËö)« bý«—

t½√ 5Š w ÆÍËö?)« b??ý«— d?ŽU?AKÃ UÎMÐ« tKF??łË ¨W?F? B?F?

V

½ YOŠ ¨Áœ«uÁ b?Š√Ë W¦OÄ— sÐ Êö−?Ž n¹dAÃ« wÃ«uÄ sÄ

Ác¼Ë Æ©w½ö?−?FÃ«® «uÃUI? W?³

M?Ã« pKð ÁuL?łd?²Ä X³?ŁQ t?OÃ≈

¨t?OÃ≈ 5Ðu

M*« ¨Êö?−Ž n¹d?AÃ« wÃ«uÄ sÄ W?ŽuL?−0 WL?zUÁ

¡u?CÃ«¢ tÐU?²Â w ÍËU?

?

Ã« k U?(« r¼d?Â– …dA?Ž r¼œb?ŽË

∫—UB²šöÃ ªdO

¹ ·dB²Ð UM¼ UNKI½√ ¨¢lÄöÃ«

Í– w U??Ä ¨œ«u?lÃ« b??Š√ ∫w½ö??−?FÃ« ÕU??²?H??Ä sÐ “U?L??ł ≠ ±

©±¥®

Æ

©‡¼∏¥∏® 5FÐ—√Ë ÊULŁ WMÝ W−(«

l

ð WMÝ UÄ ¨W¦OÄ— sÐ Êö−?FÃ W³

½ ∫w½ö−FÃ« d¼uł ≠ ≤

©±µ®

Æ

©‡¼∏±∞® dAŽ Ë√ ©‡¼∏∞π®

©±∂®

w½ö?−FÃ«

wJO?³?AÃ« u?ÂdÐ sÐ bL?×?Ä sÐ tKÃ« V

?Š ≠ ≥

©±∑®

Æ

©‡¼∏¥∑® 5FÐ—√Ë l³Ý WMÝ UÄ ∫bzUlÃ«

ÊU?LŁ W?MÝ U?Ä ∫bzU??lÃ« wJ*« w½ö??−?FÃ« œ«d?Á s?Ð s

?Š ≠ ¥

©±∏®

Æ

©‡¼∏¥∏® 5FÐ—√Ë

WK−??Ä

5ŁöŁË l

ð WM?Ý UÄ ∫b?zUI?Ã« w½ö?−F?Ã« ÁËd³?ł b?O?F?Ý ≠ µ

©±π®

W??OKB??

Æ

©‡¼∏≥π®

W?L?J×??Ä

—b?B?ð

s?Ž

Æ∑∏Ø≥ ¨lÄöÃ« ¡uCÃ« ©±¥®

…—«œ

Æ∏≤Ø≥ ¨t

H½ —bB*« ©±µ®

pK*«

Æ≤≤µØ¥ ¨È—uÃ« ·U%≈ sÄ Ò×B²Ã«Ë ¨©wJ³

Ã«® lÄöÃ« ¡uCÃ« w ©±∂®

e¹e??FÃ«b??³??Ž

ÊuŁö????¡Ã«Ë W???ÝœU????Ã« WM?Ã« ¨‡¼±¥≥± ‰«u????ý lÐ«dÃ« œb????FÃ«

Æπ∞Ø≥ ¨lÄöÃ« ¡uCÃ« ©±∑®

Æ±≤±Ø≥ ¨t

H½ —bB*« ©±∏®

Æ≤µ∂Ø≥ ¨t

H½ —bB*« ©±π®

ÊU

OBÃ« rÃUÝ sÐ wKŽ Æ√ ∫ WFł«dÄ

≤∞¥

UÄ ∫bzU?lÃ« w½ö−?FÃ« s¹bÃ«—u½ W dŽ s?Ð bý«— sÐ wKŽ ≠ ∂

©≤∞®

Æ

©‡¼∏∂∂® 5²ÝË XÝ WMÝ

©≤±®

∫w½ö−?FÃ« wJ*«

wJO?³AÃ« u?ÂdÐ sÐ b?L×?Ä sÐ wKŽ ≠ ∑

©≤≤®

Æ

©‡¼∏µ≤® 5

LšË 5²MŁ« WMÝ UÄ ÜNÐ œ«uIÃ« bŠ√

WÄdJ*« WJ?0 UÄ ¨œ«uIÃ« b?Š√ w½ö−FÃ« u?ÁU¹ sÐ wKŽ ≠ ∏

©≤≥®

Æ

©‡¼∏∑∂® 5F³ÝË XÝ WMÝ

WJ0 U?Ä ∫bzUIÃ« w½ö?−FÃ« w?JO³?AÃ« uÂdÐ sÐ b?L×?Ä ≠ π

©≤¥®

Æ

©‡¼∏≥≤® 5ŁöŁË 5²MŁ« WMÝ WÄdJ*«

WMÝ UÄ ∫w½ö−FÃ« s¹bÃ« ‰ULł bzUIÃ« œuF

Ä sÐ bL×Ä ≠ ±∞

s œË w?KŠ »u????

sL????OÃUÐ ¨©‡?¼∏µµ® 5

????L???šË fL????š

©≤µ®

Æ

„UM¼

ÊU‡?‡

???O???AÃ« d?‡‡Â– b???lÃ ∫‰u???Á√ W?þu???×K*« Ác?¼ ÂU???²???š w Ë

WH%¢ »U‡‡²Â VŠU

©‡¼±≥¥∂ ® ÂU‡‡

³Ã« bL×Ä sÐ tKÃ«b³Ž

s¹dŁ√ w ©‡¼±≥µ± ® w{U?lÃ« ÊU?L?¦Ž s?Ð `ÃU

Ë ¨¢,U?²?A*«

©≤∂®

X½U?Â ÍËö??)« b?ý«— d?ŽU?A?Ã« …U‡‡ Ë Ê√

U?L?NÃ 5?ÞuD

?Ä

Æ≤≤∞Øµ ¨t

H½ —bB*« ©≤∞®

Æ≤∏≤Ø¥ ¨È—uÃ« ·U%≈ sÄ Ò×B²Ã«Ë ¨©wJ³OAÃ«® lÄöÃ« ¡uCÃ« w ©≤±®

Æ≤π≥ Øµ ¨lÄöÃ« ¡uCÃ« ©≤≤®

Æµ∞Ø∂ ¨t

H½ —bB*« ©≤≥®

Æ±µ¥ Ø∑ ¨t

H½ —bB*« ©≤¥®

ÆπØµ ¨t

H½ —bB*« ©≤µ®

`ÃU??BÃ W?ÞuD

??Ä W??Á—ËË ¨ÂU??

??³Ã« t?KÃ«b??³??Ž Œ—R??LKÃ V?O??ł …dJH??Ä ©≤∂®

Æ©≤® ¨©±® rÁ— 5I×K*« dE½« Æj³MÃ« ¡«dFý UO Ë UNÐ dÂ– ¨w{UlÃ«

≤∞µ

Íd−NÃ« sÄU¦Ã« ÊdIÃ« dŽUý ÍËö)« bý«—

sÐ rO¼«dÐ≈ WÐU?

MÃ« a?OA?Ã« dÂ– U?L?Â ¨‡¼±∞±∞ ÂU?Ž œËb?Š w b??? ý«— Ê√ WÞuD?<« t???Á«—Ë√ b??Š√ w? ©‡¼±≥¥≥ ® v

???O???Ž

©≤∑®

.dJÃ« nÃR?*« qFK Æ

ÊUD×??Á sÄ d?łU¼ wM?Ð sÄ ÍËö?)«

¡U?LKF?Ã« ¡ôR?NÃ WÞuD<« —UŁü« Ác¼ sÄ Îö??³?I?²?

?Ä b?O??H?²?

1

Æ¡öł_«

sÄ ÍËö??)« ÕËb2 r?ÃU?Ý s?Ð lOMÄ Ê√ nÃR?*« d‡Â– **ʃU?? ÎO½UŁ**

sÄ Á—dÁ UÄ vKŽ Î¡U?MÐ ¨qOIÔŽ wMÐ sÄ —uHB?Ž wMÐ sÄ l½UÄ ‰¬

—d???Á «cÃ ªÍd???−???NÃ« s?ÄU???¦Ã« Êd???IÃ« w ÍËö???)« d???B???Ž Ê√

ÏsÐ« t½√Ë ¨5¹—u?HB?FÃ« l½UÄ ‰¬ sÄ rÃU?Ý sÐ lOMÄ Ê√ WO?F³?²ÃUÐ

t?ŠËb2Ë ÍËö??)« 5Ð Âƒ«u?²Ã« r²¹ v?²?Š pÃ–Ë ªrNÃ d?ýU??³?Ä

Ê≈ ∫‰uÁ√ «c¼ vKŽ œdKÃË ÆbŠ«Ë dB?Ž w UýUŽ ULN½√Ë ¨lOMÄ

»d??FÐ «Îd??O??¦??Â «u??H??²??Š« b??Á Íd??−??NÃ« sÄU?? ¦?Ã« Êd??IÃ« wš—R??Ä

¨rNMÄ WKOKIÃUÐ X

OÃ œ«bŽ_ «uŁd?² ¨5OKOIÔFÃ« sÄ s¹d×³Ã«

ørNÃ «Îd?ýU??³?Ä UÎMÐ« ÊU?Â Ê≈ U?N?O?? rÃU?Ý sÐ lOMÄ d??Â– u¼ s¹Q?

sÄ u¼ q?Ð ¨—u??L??G???Ä h

??AÐ f?OÃ t½√ UM?LKŽ «–≈ U??Î

u???B??š

WK−??Ä

tKÃ« q?C?? sÐ« 5š—R?*« p¾ÃË√ sL??? ¨W??NÐUM?Ã« U?? O??B??

???AÃ«

W??OKB??

¨©◊® ¢—U???BÐ_« p?ÃU??

???Ä¢ ∫t???³???²???Â w? ©‡¼∑¥π ® Íd???L???ÔFÃ«

W?L?J×??Ä

¨©Œ® ¢d?B?F?Ã« W?O?³¼–¢Ë ¨©◊® ¢n¹d??AÃ« `KDB*UÐ n¹d??F?²Ã«¢Ë

—b?B?ð

¢n¹d??F?²Ã« nO??I?¦?ð¢ tÐU?²??Â w ©‡¼∑∏∂ ® gO??'« dþU½ sÐ«Ë

s?Ž

…—«œ

——bÃ«¢ t?ÐU????²????Â w? ©‡¼∏µ≤ ® d?????−????Š sÐ« k? U????(«Ë ¨©◊®

pK*«

d?Â– Í√ b?$ ô V²JÃ« Ác¼ W?F?ł«d?Ä s?L? Ær¼d?O?žË ¢WMÄUJÃ«

e¹e??FÃ«b??³??Ž

ÊuŁö????¦Ã«Ë W???ÝœU????Ã« WM?Ã« ¨‡¼±¥≥± ‰«u????ý lÐ«dÃ« œb????FÃ«

Áœb?Š ÍcÃ« d??B?FÃ« w «Îœu?łu?Ä s?J¹ rÃ u?N? ¨rÃU??Ý sÐ lOM*

Æ©≥® rÁ— o×K*« dE½« ©≤∑®

ÊU

OBÃ« rÃUÝ sÐ wKŽ Æ√ ∫ WFł«dÄ

≤∞∂

tÐU²?Â w w³¼uÃ« .dJÃ«b³Ž —u?²ÂbÃ« dÂ– b?I ¨.dJÃ« nÃR*«

sÄ ‰Ë_« w W?š—RÄ W?O½U?L?¦Ž W?I?OŁË sŽ Îöl?½ ¨¢U

?(« WÃU¹≈¢

,dý w WMÞU?lÃ« d¹UL?FÃ« WKO³Á w? Ê√ ¨‡¼πμπ ÂUŽ sÄ Vł —

©≤∏®

∫XKÁ Æ

l½U??Ä ‰¬ rNÃ ‰U?I¹ U??ÎŽd? ©nO?DlÃ«® »d?FÃ« …d? ¹e?ł

ÆrKŽ√ tKÃ«Ë ¨Âeł√ ôË ¨ŸdHÃ« pÃ– sÄ rÃUÝ sÐ lOMÄ qFÃ

b??ý«— d???ŽU??AÃ« d??B???Ž Ê≈ ‰u??Á√ oOK?F??²Ã« «c¼ ÂU???²??š w Ë

¨÷uL?GÃ« sÄ …dO?³Â WÃU?NÐ 5ÞU×?Ä Êô«e¹ ô t³?

½Ë ÍËö)«

ÎW?OK?& WÞuD<« —UŁü« sÄ Ãd?

??O?Ý U2 ÂU¹_« qÐU??Á w qFÃ

tKÃ« vK?

Ë ¨rJŠ√Ë rKŽ√ tKÃ«Ë ¨t?Ã U?Î×?O??{uðË ÷u?L??GÃ« pÃcÃ

ÆrKÝË t³×

Ë tÃ¬ vKŽË bL×Ä UMO³½ vKŽ

Æ≥≥∏’ Ü

(« WÃU¹≈ ©≤∏®

≤∞∑

Íd−NÃ« sÄU¦Ã« ÊdIÃ« dŽUý ÍËö)« bý«—

ozUŁuÃ« o×KÄ

©±® rÁ— WIOŁuÃ«

ÂU

³Ã« tKÃ«b³Ž Œ—RLKÃ VOł …dJHÄ

WK−??Ä

W??OKB??

W?L?J×??Ä

—b?B?ð

s?Ž

…—«œ

pK*«

e¹e??FÃ«b??³??Ž

ÊuŁö????¦Ã«Ë W???ÝœU????Ã« WM?Ã« ¨‡¼±¥≥± ‰«u????ý lÐ«dÃ« œb????FÃ«

ÊU

OBÃ« rÃUÝ sÐ wKŽ Æ√ ∫ WFł«dÄ

≤∞∏

©≤® rÁ— WIOŁuÃ«

w{UlÃ« `ÃU

aOAKÃ WÞuD

Ä WÁ—Ë

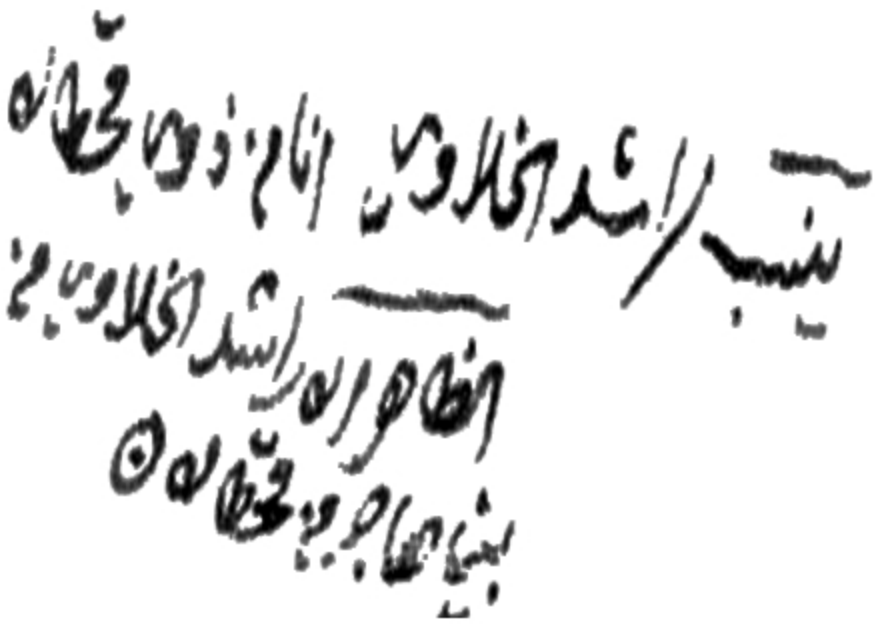

≤∞π

Íd−NÃ« sÄU¦Ã« ÊdIÃ« dŽUý ÍËö)« bý«—

©≥® rÁ— WIOŁuÃ«

v

OŽ sÐ rO¼«dÐ≈ aOAÃ« j

Ð WÁ—Ë

WK−??Ä

W??OKB??

W?L?J×??Ä

—b?B?ð

s?Ž

…—«œ

pK*«

e¹e??FÃ«b??³??Ž

ÊuŁö????¦Ã«Ë W???ÝœU????Ã« WM?Ã« ¨‡¼±¥≥± ‰«u????ý lÐ«dÃ« œb????FÃ«

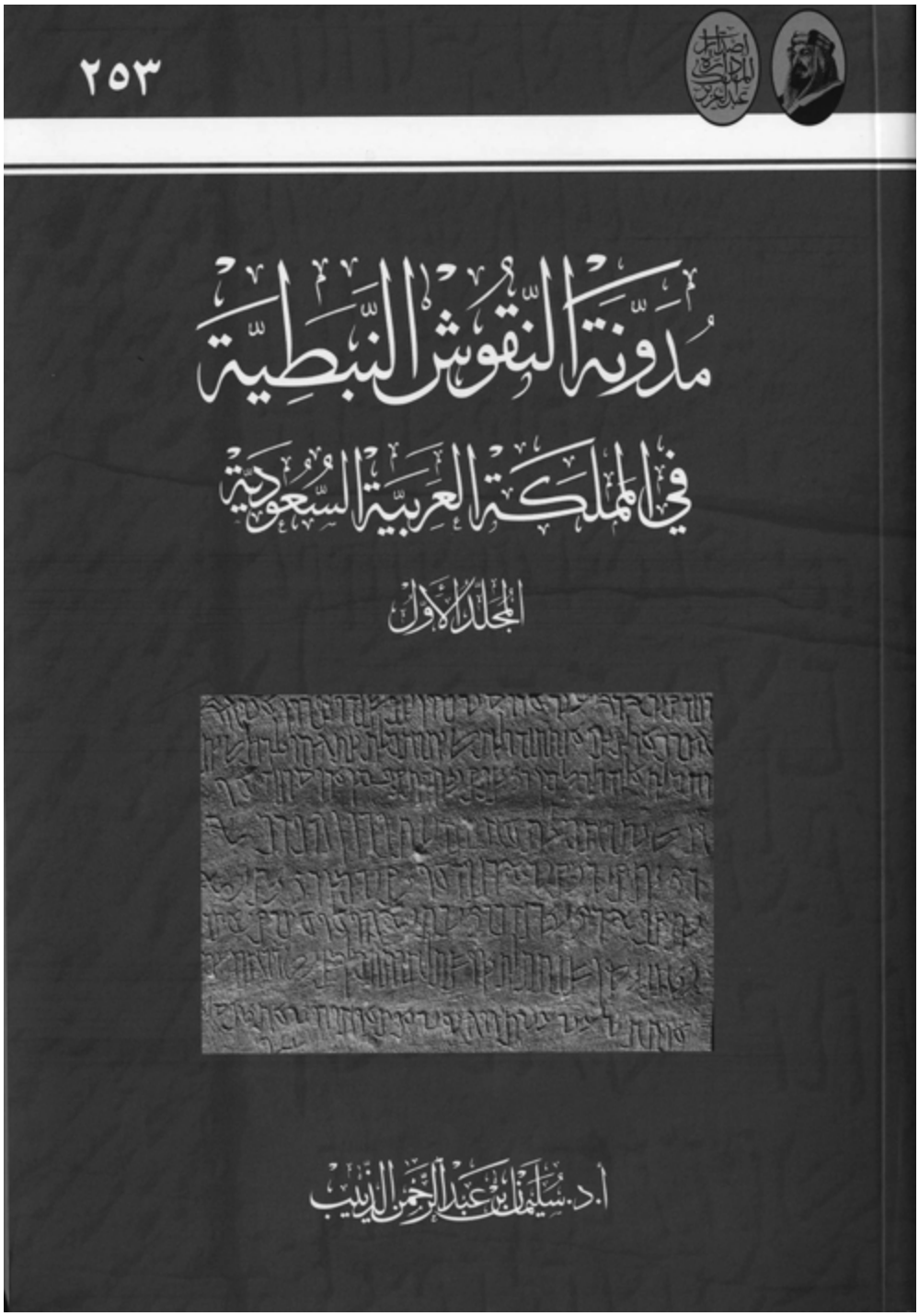

ÊU

OBÃ« rÃUÝ sÐ wKŽ Æ√ ∫ WFł«dÄ

≤±∞

WOD³MÃ« ‘uIMÃ« W½ËbÄ

W¹œuF

Ã« WOÐdFÃ« WJKL*« w

nOÃQð

VO¹cÃ« sLŠdÃ«b³Ž sÐ ÊULOKÝ Æœ Æ√

©Ê«bK−Ä®

w UN?OKŽ d¦Ž w²Ã« W?OD³MÃ« ‘uIMKÃ WO?LKŽ WÝ«—œ

XKL??ý ¨W¹œu?F?

Ã« W??OÐd?FÃ« WJKL?*« sÄ W?HK²?

??Ä lÁ«u?Ä

YO?Š ¨Ê«d?$Ë rO?B?IÃ«Ë ¡UL?OðË „u?³ðË ·u?'«Ë ö?ÔFÃ«

W???GK?Ã« vÃ≈ U???N???L???łd???²?¹Ë ¨’u???BMÃ« p?Kð nÃR?*« √d???I¹

ÆW½—UIÄ WOKOBHð WÝ«—œ UNÃ ÂbI¹ rŁ ¨WOÐdFÃ«

pÃ–Ë Ü?ÎOD³½ U?ÎAI½ ©π∂∑® W?Ý«—bÃ »U?²JÃ« ,dDðË

—uN?AÃ«Ë sÂUÄ_« ¡U?LÝ√ sÄ U?NO? œ—Ë UÄ vKŽ ·dF?²ÃUÐ

‰UF? _«Ë dzUL?CÃ«Ë ·Ëd(«Ë sN*«Ë ÂU?Á—_«Ë ÂöŽ_«Ë

w²?Ã« U??Žu???{u*« sÄ p?Ã– d??O???žË ¨qzU???³??I?Ã« ¡U??L???Ý√Ë

ÆdBFÃ« pÃ– w …UO(« sÄ V½«uł nAJð **W¹œuF**

Ã« WOÐdFÃ« WJKL*« ≠ ±±¥∂± ÷U¹dÃ« ≠ ≤π¥µ »Æ’

¥∞±≥µπ∑ fÂU ≠ ≤±∂¥Ø¥∞±±πππ nðU¼

info@darah.org.sa **w½Ëd²JÃ« b¹dÐ**